

*Бишевець Олена Володимирівна,
асистент кафедри правосуддя юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук*

ОСНОВНІ ВИДИ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ, ЩО ПРИЗНАЧАЮТЬСЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ^у

У процесі розслідування злочинів у сфері службової діяльності, як правило, призначаються такі види судових експертиз, як: судово-економічна - для перевірки фінансових і господарських операцій підприємства, організації або окремих посадових осіб; судово-товарознавча - для встановлення якості готових промислових і продовольчих товарів, їхньої сортності, вартості; судово-технічна - для з'ясування причин порушень технологічних процесів; криміналістична - для дослідження документів (почеркознавчі, авторознавчі, техніко-криміналістичні експертизи документів).

Узагальнення слідчої, судової та експертної практики свідчить, що при проведенні судово-економічної експертизи (СЕЕ) з усієї системи спеціальних

економічних знань найчастіше необхідно застосовувати такі науки, як бухгалтерський облік, економіка фінансів і кредиту.

СЕЕ пропонується класифікувати на такі види: судова бухгалтерська експертиза; судова фінансово-кредитна експертиза; комплексні та комісійні СЕЕ [1, с. 9].

Поділ СЕЕ на зазначені види не тільки дозволяє визначити предмет, об'єкт і завдання СЕЕ кожного роду, але виступає відправним пунктом для її подальшої класифікації.

Предметом судової товарознавчої експертизи (СТЕ) є встановлення фактичних даних, що підтверджують або спростовують відповідність характеристик досліджуваних об'єктів базовим (нормативним) значенням, а також встановлення дефектності виробів та обставин, за яких відбулося зниження їх якості. Об'єктом СТЕ є різні предмети матеріального світу - об'єкти товарного походження (вироби): вироби різних товарних груп та їх частини; упаковка (тара); матеріали кримінальних проваджень і цивільних справ (документи), що містять інформацію про товарні характеристики і обставини, що стосуються операцій, пов'язаних з товаром (виробом) з умовами упаковки, транспортування, зберігання, приймання, експлуатації [2, с. 56].

Техніко-криміналістична експертиза документів проводиться з метою встановлення способу виготовлення і підробки документа і використаних для цього технічних засобів, відновлення утримання пошкоджених документів, дослідження матеріалів документів. Вона поділяється на такі види: дослідження реквізитів документів, відбитків друківаних форм і матеріалів документів. Експертиза реквізитів документів проводиться з метою: визначення способу і давності виготовлення документа або його фрагмента; встановлення факту і способу зміни його змісту; виявлення слабо видимих і невидимих записів. При цьому вирішуються питання діагностичного характеру, що дозволяють встановлювати спосіб виготовлення документа, використані для цього технічні засоби. Вирішення питань ідентифікаційного характеру дозволяє ототожнити конкретні технічні засоби, використані для виготовлення документів, і виявити виконавця машинописного тексту.

До інших видів експертиз, що призначаються в ході розслідування злочинів у сфері службової діяльності належать: трасологічні,
дактилоскопічні експертизи, матеріалознавчі тощо.

Криміналістична експертиза - вид судової експертизи, що досліджує сліди - відображення людей і речей для вирішення ідентифікаційних (якою конкретною особою або конкретним предметом залишено сліди), діагностичних (встановлення природи чи стану об'єктів, якими утворено сліди) або ситуаційних (встановлення механізму та умов слідоутворення) завдань.

Проведення усіх вищезазначених експертиз вимагає застосування спеціальних знань, а спеціальні знання - це навички та вміння, набуті суб'єктом їх застосування шляхом спеціальної підготовки або професійного

досвіду і використовуються ним на основі сучасних досягнень у відповідній галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, що застосовуються при розкритті та розслідуванні злочинів з метою встановлення обставин, що підлягають доказуванню, в випадках і порядку, визначених чинним законодавством.

Цілями застосування слідчим спеціальних знань в ході розслідування злочинів у сфері службової діяльності є безпосереднє виявлення, фіксація, попереднє вивчення, оцінка та використання доказів, вирішення питання про їх належність та допустимість, правильна кваліфікація скоєного, визначення предмета і меж доказування, якісне проведення процесуальних дій тощо.

Види спеціальних криміналістичних пізнань, що застосовуються при розслідуванні злочинів у сфері службової діяльності наступні: навички та вміння здійснення криміналістичної фото- і відеозйомки; навички та вміння застосовувати техніко-криміналістичні засоби і методи в ході збирання (пошуку, виявлення, фіксації, вилучення) та дослідження (попереднього, експертного) слідів людини; слідів знарядь, інструментів, виробничих механізмів; слідів транспортних засобів; навички та вміння застосування техніко-криміналістичних засобів і методів в ході збирання (пошуку, виявлення, фіксації, вилучення) та дослідження (попереднього, експертного) різних документів, а також матеріальних слідів їх зміни; навички та вміння застосування техніко-криміналістичних засобів і методів для фіксації зовнішнього вигляду людини, а також збирання і дослідження (попереднього, експертного) даних про зовнішній вигляд людини.

Під час розслідування службових злочинів практикуються такі форми застосування спеціальних знань: непроцесуальна: проведення попереднього дослідження об'єктів, консультування слідчого у спеціалістів, проведення ревізій та документальних перевірок; процесуальна: залучення фахівців для участі в окремих слідчих (розшукових) діях; призначення судових експертів.

Таким чином, основною метою використання спеціальних знань у ході розслідування службових злочинів є отримання повної та об'єктивної інформації про обставини злочину, що забезпечується фахівцями (спеціалістами, експертами) шляхом сприяння слідчому в застосуванні експертно-криміналістичних методів і засобів при збиранні, вивченні (дослідженні), перевірці, оцінці та використанні доказів.

Список використаних джерел:

1. Івакін Е. О. Теоретичні та методичні питання неідентифікаційних досліджень в судовому почеркознавстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Едуард Олександрович Івакін. - К., 2003. - 16 с.
2. Лысенко В. В. Расследование уклонений от уплаты налогов, совершенных должностными лицами предприятий, организаций, учреждений / В. В. Лысенко. - Х. : Консум, 1997. - С. 161.